

Korset och Kronan

Nr 131/2023

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Martin Chemnitz (4)

I skriften *De coena Domini* går Chemnitz genom motståndarnas argument för en symbolisk tolkning av instiftelseorden. De menar att eftersom det finns många liknelser och bilder i Skriften bör detta också gälla nattvardsorden. När något strider mot en biblisk lära bör den naturliga tolkningen ge vika för en *symbolisk förståelse* som stämmer med läran i övrigt.

Chemnitz kan hålla med om detta, men endast om det är uppenbart att den ordagranna tolkningen verkligen strider mot Skriftens lära. Men skriftläran i övrigt motsäger *inte* instiftelseorden. Chemnitz ger några exempel på bilder som motståndarna tagit fram, t.ex. Jesu liknelse om bonden som sådde säd på sin åker ("fyra handa sädesåker"). Där säger Jesus: "Åkern är världen" (Matt. 13:38) och "Säden är Guds ord" (Luk. 8:11). De anför

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

också många andra ställen, t.ex. hos Hesekiel, där det om de döda benen som fick liv står: "Dessa ben är hela Israels hus" (Hes. 37:11). Och när Sakarja fick en syn från Herren frågade han: "Vad betyder dessa två olivträd till höger och till vänster om ljusstaken?" (Sak. 4:11). Vidare säger Gud till Johannes i Uppenbarelseboken: "De sju ljusstakarna är de sju församlingarna" (Uppb. 1:20). Och Josef förklarar Faraos dröm med orden: "De sju korna är sju år" (1 Mos. 41:26).

Chemnitz skriver:

"Zwingli, Schwenkfeld och andra säger att orden i nattvarden *"Detta är min kropp"*, är av precis samma slag (som nämnda bilder). Men både bland dem själva och hos majoriteten av motståndarna är skillnaderna och olikheterna så tydliga och uppenbara att vi inte behöver bevisa det. Ty i nattvardsorden finns det varken någon berättelse, liknelse eller vision (dröm), vars förklaring skulle ligga i orden *"Detta är min kropp"*. Tvärtom är dessa ord instiftade som en del av ett slags utdelande och gemensamt deltagande. Det är förskräckligt att det ändå finns sådana som i sina

offentliga skrifter inte drar sig för att jämföra detta ord (i nattvarden) med tolkningen av drömmen i 1 Mos. 41:1ff. Det Jesus utförde i nattvarden skedde verkligen inte i någon dröm, som om vi skulle kunna tolka orden ”*Detta är min kropp*” som sagda i något slags dröm!” (s. 49)

Två ting samtidigt

Chemnitz framhåller att också kyrkofäderna lärde att vi får *två skilda saker* (substanser) i nattvarden: både brödet och kroppen, respektive vinet och blodet.

Eftersom Jesu ord ”*Detta är min kropp*” sägs om brödet och ”*Detta är mitt blod*” sägs om vinet är det klart att det finns två olika saker samtidigt på samma plats. Dessa två är förenade med ordet ”är” (lat. ”est”), vilket visar att det genom ordet uppstår en förening (union) av två olika enheter, framhåller Chemnitz. Han jämför (liksom Luther) med vårt vardagsspråk. Vi kan t.ex. säga om bägaren (som innehåller vin): ”*Detta är vin*”, fastän vi bara ser bägaren, som kanske är gjord av silver. Och vi kan säga om en portmonnä: *Detta är pengar*, fastän vi bara ser det yttre fodralet. Men i vardagsspråket är det klart att det bara är en av de två sakerna vi egentligen syftar på, det väsentliga innehållet, alltså i våra exempel vinet och pengarna men inte bägaren och portmonnän. (s. 51)

Men Chemnitz framhåller att det är annorlunda i Bibeln då något sägs om två saker samtidigt. Då är det något synligt som samtidigt innehåller något osynligt. Ett exempel är när den helige Ande kom ned i form av en duva när Jesus döptes. Det var en verklig duva och samtidigt den helige Ande (Joh. 1:31, Luk. 3:22). Och när flammorna visade sig över apostlarna på pingstdagen så var där samtidigt både eld och den helige Ande i deras munnar och över deras huvuden. (s. 52)

Chemnitz tar också exemplet när Jesus andades på apostlarna och sade: Tag emot den helige Ande. (Joh. 20:22) o.s.v.

Chemnitz är här mycket utförlig och tar många andra bibliska exempel. Han skriver sedan:

”Jag har gett dessa exempel för att visa denna metod, då två saker förenas i en union (enhet), närvaro och distribution. Man kan säga att det är ett subjekt och ett predikat som förenas med ett s.k. *kopulativt* verb. Detta är välkänt i Skriften även om föreningen kan vara av olika slag. Hos Kristus är det fråga om en *personlig förening*, medan föreningen beträffande Johannes döparens duva och nattvardens bröd är av annat slag. Men ändå är det en sann och väsentlig förening.

Eftersom nattvardens instiftelseord visar att eukaristin består av två ting, brödet och Kristi kropp, och eftersom Paulus säger att utdelandet och mottagandet av brödet är ett utdelande och mottagande av Kristi kropp (1 Kor. 10:16), därför kan med rätta instiftelseorden jämföras med dessa exempel [alla de bibliska exempel som Chemnitz strax innan har gått igenom]. ... Vi måste därför utgå från de enkla och grundläggande instiftelseorden. Detta är så klart och tydligt att till och med Calvin har insett och gillat det.” (s. 53)

Chemnitz kommer sedan fram till slutsatsen: ”När det därför gäller Herrens måltid behåller vi med bestämdhet den särskilda språkform som Guds Son instiftade i sin sista vilja och sitt testamente. Han framhåller där att brödet är hans kropp. På grund av denna förening mellan brödet och kroppen sade också Paulus att det bröd som delas ut och tas emot är ett utdelande och mottagande av Kristi kropp. ... Vi kan därför varken godkänna elementens *transsubstantiation* [förvandling; att de inte längre är bröd och vin] eller *frånvaron* av Kristi kropp och blod i nattvarden. Men i enlighet med instiftelseorden tror vi att eukaristin består av två enheter – brödet och kroppen, vinet och Kristi blod. Detta sätt att tala stämmer också väl med hela

fornkyrkan, som vi redan tydligt har förklarat i vår tidigare utredning om nattvarden. (s. 56)

Kyrkofäderna

När Chemnitz grundligt i flera kapitel har gått igenom alla ställen i Bibeln som handlar om nattvarden visar han därefter att motståndarnas argument helt saknar stöd i Skriften.

Därefter har Chemnitz ett ganska långt kapitel om kyrkofäderna. Det är mycket intressant att läsa om hur Chemnitz i princip ser på deras skrifter. Han skriver om hur många använder kyrkofäderna felaktigt:

”De gör ett stort misstag. Först tar de fram de skriftställen där läran om nattvarden har sin grund. Men sedan behandlar de dessa ställen som om de vore misstänkt flertydiga och oklara. Därefter hänvisar de till fäderna som ärbara skiljedomare. Det är som om denna lära skulle behandlas med större klarhet och säkerhet i fädernas skrifter än i de ställen i Skriften, där detta dogma har sin rätta plats. Det är som om tron skulle kunna finna en klarare, säkrare och mera bestämd grund i kyrkofädernas yttranden än i Guds Sons egen röst! Genom detta sätt att argumentera kommer saken till den punkt, där det inte längre betyder något hur klara och övertygande instiftelseorden och de övriga ställena om nattvarden än är. De menar i alla fall att man fritt kan avvika från dessa om några ställen hos fäderna tycks säga något annat och motsäger dem.

Men vad annat var det som förstörde hela kyrkans lära under påvedömet än att många övertalade sig själva och andra om att Skriftens ord är svåra, mörka och tvetydiga och att därför deras sanna mening måste sökas i fädernas skrifter? Detta ledde till slut till att Skriften inte togs på allvar, oavsett hur klart, säkert och bestämt den framställde någonting. Om kyrkofäderna sade något annat följde man

istället dem. Därför kom behandlingen av Skriften att reduceras till den punkt, där det inte längre var någon mening med att diskutera vad som var Skriftens sanna och genuina mening. Man diskuterade bara hur Skriftens ord på något sätt skulle kunna anpassas till vissa yttranden av fäderna. Mycket ofta fick man då vrida och vränga bibelordet våldsamt, så att det inte längre hade kvar sin naturliga mening utan stämde med fädernas åsikter. Alltså gällde inte längre Skriftens bedömning över fädernas, utan fädernas över Skriften. Den sanna (universella) kyrkan sörjer och beklagar sig över detta och ändå händer nu exakt detsamma i kontroversen angående Herrens måltid.

Därför är det nödvändigt att den sanna tron på Herrens nattvard inte stöder sig på några yttranden av fäderna, hur lärda och hur många de än må vara. Den skall bara ha sitt stöd i den ”kanoniska auktoriteten”, som Augustinus säger. Vi får inte först bestämma vad vi skall tro om Herrens nattvard på basis av fädernas ord, så att vi sedan kan vrida och vända nattvardsorden så att de stämmer med den förutfattade meningen. Nej, detta dogma måste först studeras och grundas på basis av de skriftställen där denna lära behandlas. Där skall den grundas utifrån ordens egen mening och inte på gissningar. Man måste utgå från dessa bibelställens klara, vissa, säkra och naturliga betydelse. Därefter, när tron har byggts på detta sätt på sin fasta klippa och solida grund, kan vittnesbörd och åsikter från den gamla kyrkan läggas till på ett nyttigt sätt. Ty vi tror att den världsvida kyrkan, i vilken Guds Son har verkat i alla tider, genom hans Ande har rest upp vissa lärda författare till som himmelrikets förkunnare. De har följt ordens naturliga och rätta mening. Därför har deras bekännelse stått i överensstämmelse med det gudomliga Ordet, så att de svaga har fått hjälp och blivit mycket styrkta.” (s. 149f). *Forts. i. nästa nummer.*